

УДК 340.12

Ольга Колич

Національний університет “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Olha.I.Kolych@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-6772-4877;
Researcher ID V-9745-2017

Діана Розум

Національний університет “Львівська політехніка”,
студентка спеціальності 081 “Право”
Навчально-наукового Інституту права
психології та інноваційної освіти
diana.rozum.pv.2021@lpnu.ua

ГЕНЕЗА ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ У ПРАВІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

<http://doi.org/10.23939/law2022.36.057>

© Колич О., Розум Д., 2022

Стаття присвячена аналізу генези принципу рівності у праві та філософсько-правових ідей. Констатовано, що досліджувана категорія зародилася в період Античності та розвивається дотепер. Рівність означає однакове становище людей у суспільстві. Ця категорія має аксіологічний характер, і формувалася еволюційно, разом з розвитком концепцій держави і права. Одними із перших поняття рівності сформували піфагорійці, які розглядали право як рівну міру нормування нерівних відносин та нерівних осіб. Представники цієї течії вважали, що нерівність походить від законів, а не від природи. Зазначається, що видатний мислитель Античності – Платон – взагалі не був прихильником абсолютної рівності; акцентував на першочерговій необхідності дотримання принципу справедливості, відповідності та належності. Частково ідеї Платона підтримував Аристотель.

В епоху Середньовіччя ідея рівності розвивалася в контексті природного права, основою світогляду був теоцентризм, і провідну роль відігравала релігійна ідеологія, відповідно до якої усі люди рівні перед Богом.

Особливо актуальною проблематика рівності постає в епоху Відродження, коли в центрі філософського світогляду постає людина. Ідеї гуманістів стосувалися обґрунтування прав людини, можливостей розвитку особистості, заперечення тиранії та становлення принципу рівності всіх індивідів. Українські мислителі цього періоду також активно розвивали концепцію рівності та незалежності: особистої, релігійної та національної.

В період Нового часу рівність стала однією із базових філософсько-правових категорій. Загальноприйнятою стала концепція забезпечення рівних можливостей та

обов'язку держави забезпечувати рівність усіх членів суспільства. Сучасне розуміння поняття рівності базується на концепції природного права, і його трактування сильно відрізняється від розуміння людини, як носія природних прав, в епоху антифеодальної революції.

Ключові слова: рівність, філософія права, генеза рівності, природне право, принципи права.

Постановка проблеми. Принцип рівності сьогодні є одним із найважливіших досягнень людства та головним символом розвитку правової держави. Зародження цієї концепції сягає давніх часів, де вона виникла та розпочала свій еволюційний шлях розвитку з метою забезпечення найкращих умов життя для кожного зі збереженням соціальної рівноваги, свободи та гідності. Поняття рівності сьогодні є винятково важливим питанням, оскільки розвиток суспільства окреслює нові потреби та можливості, а також поглиблює уявлення людей про сферу прав особистості та їхній статус у суспільстві.

Аналіз дослідження проблеми. Питання сутності рівності у праві, генезис принципу рівності було розглянуто у дослідженнях вчених: М. Абисова, С. Бондар, Н. Бокало, О. Дашковської, Г. Журавльова, О. Колич, М. Крочук, В. Левкулича, Р. Луцкого, В. Нерсисянца, Г. Петришина, С. Погребняка, С. Сливки, П. Сорокіна, Ю. Турянського, А. Чемодурова.

Мета статті – дослідити генезис принципу рівності у права та надати його філософського-правову характеристику.

Виклад основного матеріалу. Рівність – це поняття, яке позначає однакове становище людей у суспільстві. Розуміння цієї категорії варіювалося у різні історичні епохи. Рівність – це цінність, яка формувалася еволюційно. Цінностями вважаються конкретні соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, які розкривають їхнє позитивне чи негативне значення для людини і суспільства та втручаються в явища суспільного життя та природи. Цінностями можуть бути також певні явища суспільної свідомості, що виражають ці інтереси в ідеальній від природи формі [13, с. 69].

З часів Античності поступово почало зароджуватись поняття прав людини, що відображається у філософській думці мислителів того періоду. Ідеал грецького “золотого віку” пов'язаний з ім'ям Гесіода (VIII ст. до н. е.), який на тлі недосконалих суспільних відносин описує бажане суспільство для задоволення потреб народу. Гесіод створює образ послідовного ідеального суспільного ладу. Зауважимо, що проблема рівності між людьми, як вираження суспільного ідеалу, є особливо важливою, проте не можливо її досліджувати без звернення до таких категорій, як справедливість, закон, свобода, ідеальна форма правління тощо. Тому доречно слідкувати за розвитком поняття рівності у контексті взаємозв'язку з еволюцією зазначених понять. Піфагорійці одними з перших почали розвивати теоретичне поняття рівності, яке було важливим для розуміння ролі права, як рівної міри нормування нерівних відносин і нерівних осіб. Але такі ідеї поширювалися далеко не на всіх людей. В античній філософській традиції ідея рівності розвивалася в контексті проблеми природи й закону як двох протилежних начал. Нерівність людей походить із людських законів, а не з природи. “За природою, – каже софіст Антифон, – ми всі у всіх відношеннях є рівними, до того ж (однаково) і варвари, і елліни, у всіх людей потреби від природи однакові” [8, с. 2]. Варто також відзначити внесок видатного мислителя античності Платона (427–347 рр. до н. е.). Цей філософ не є прихильником абсолютної рівності. Нерівність людей є головним принципом його уявлень про ідеальну державу. Тож, розмірковуючи про багатих і бідних, мислитель зауважує, що суспільні відносини в державі схожі на поєднання двох країн: одна складається з бідних, а друга – з багатих. Всі вони живуть разом, замишляючи різну підступність один проти одного. Нації будуються на взаємній повазі та спільних інтересах, які знаходять своє відображення у служінні ідеям. За Платоном, кожна лю-

дина по-своєму служить ідеї справедливості, свободи і щастя [8, с. 4] Важливо, щоб люди підкорялися законам справедливості та дотримувалися принципів “відповідності” та “належного процесу”. Так, раби не можуть мати такий самий соціальний статус, як їхні господарі, а правопорушники – як порядні люди. За Платоном – це принцип послідовності, який має бути основою справедливості. Ці ідеї підтримував Аристотель. Він поділяв справедливість на два види – справедливість, що зрівнює, і справедливість, що розподіляє [8, с. 5]. Аристотель не підтримував владу бідних, знедолених, а також багатих. Щоб уникнути суспільно шкідливих причин, він запропонував поставити на чолі держави “середній клас” і назвати цю форму правління “політією”. Середній клас найкращий, тому що за умовами життя його представники найбільш охоче дотримуються раціональних принципів. Суспільство середнього прошарку більш ефективно в управлінні, забезпечує соціальну рівновагу. У певному сенсі теорія Аристотеля є еkleктичною моделлю “розумного егоїзму”, що пом’якшує протиріччя між двома протилежностями. Протилежної думки були стоїки. Вони вважали, всі люди створені рівними, а чеснота не є вродженою якістю, тому що завдяки навчанню та практичній діяльності кожен може стати добродією людиною.

В епоху Середньовіччя ідея рівності розвивалася в контексті природного права (особливо релігійного). Провідну роль у цей період відіграла християнська релігія, відповідно до ідеології якої люди були визнані рівними перед Богом, але не між собою. На думку Фоми Аквінського, люди рівні у своїй вірі перед Богом, але вони не можуть бути рівними у суспільстві, а досконалість Всесвіту вимагає, щоб у речах була наявна нерівність. Августин Аврелій обґрунтував ідею розмежування божественних і людських законів, що стало в майбутньому вагомим аргументом при обґрунтуванні ідей прав людини, в основі яких, зокрема, лежить і принцип рівності [5, с. 42]. Оскільки правовий порядок на землі керується грішними людьми, він повинен бути пронизаний етичними ідеалами любові, доброти та служіння добру, як проповідує церква.

Фома Аквінський сформулював вчення про ієрархію законів, згідно з якою існують вічні, природні, людські (позитивні) і божественні закони. Метою права є досягнення “миру між людиною і чеснотами”. Ці висновки Аквінського є важливими для подальшої розробки нашого дослідницького питання, оскільки дають розуміння унікальних правових цінностей у суспільстві.

Сполучним мостом між Середньовіччям і Відродженням був М. Падуанський, який розвинув ідею гуманізму, цінність людини як особистості [1, с. 43]. Філософ вважав, що тільки народ може приймати закони. Пізніше ідеї гуманістів, зокрема, К. Салутаті та Л. Бруні, які виступали за повний розвиток особистості та заперечували тиранію, сформулювали розуміння окремих аспектів статусу людини. Л. Бруні чітко звертається до такої проблеми: соціальна гармонія вимагає підпорядкування індивідуальних інтересів суспільним. Він захищав ідеали республіки та громадянських свобод, зокрема, право голосу та право бути обраним, рівність перед законом і справедливість, як моральний кодекс. Водночас, саме прогресивність ідеї рівності протистояла сваволі феодального ладу. У XV ст. розвивалася політична ідеологія раннього гуманізму. На думку Джованні Піко Мірандоли, Бог створив людину, поставив її в центрі всесвіту, утвердив її статус як особистості, відповідальної за власний вибір. Коли людина усвідомлює, що вона творець свого життя і долі, вона стає нескінченним господарем природи.

У цей період в Україні також активно розвивалася концепція рівності. Ідея свободи совісті спонукала українських мислителів обґрунтувати право жити повноцінним життям. В умовах польської експансії релігійна незалежність була тісно пов’язана з незалежністю майже в усіх сферах суспільного життя, а отже, із захистом природних прав кожного. Лідери братського руху визнавали право людини на моральну свободу та відстоювали ідею релігійної толерантності й рівності для всіх. Подібну думку висловив Мелетій Смотрицький. Ідея рівності людей була абсолютно новою концепцією для розуміння загальної рівності в правовій системі того часу. На думку більшості сучасних дослідників, ідея конфесійної рівності в свідомості українських аристократів і козаків того часу ототожнювалася з ідеєю національної рівності, а боротьба православної віри була одночасно

боротьбою проти примусової асиміляції, відстоювала національну самобутність і рівність українського та польсько-католицького населення. Розвиваючи ідею соціальної рівності, українські полемісти сформували концепцію рівних прав чоловіків і жінок, тобто на всіх повинен поширюватися єдиний закон, не залежно від матеріальних ресурсів, розумових здібностей, освіти тощо. Розвиваючи ідею соціальної рівності, мислителі висловлювали свої погляди на церкву, як на коаліцію вільних людей. Тому, на думку І. Вишенського, православної церкві необхідно повернутися до ідеалів, притаманних ранньохристиянській спільноті: Церква має бути союзом віруючих, рівних у правах і перед Богом, незалежно від соціального походження. Істинним пастирем може бути лише та особа, яка досягла висот моральності та духовності. Ним може бути будь-яка освічена людина: відповідно до принципу рівності усіх перед Богом. Миряни повинні мати право відмовлятися від священників, які не виконали сподівань пастви, та обирати єпископів. Шляхом досягнення ідеального суспільства І. Вишенський вважав не кровопролитну боротьбу, а молитву та дотримання норм духовного права. Так, дотримуючись євангельських заповідей, йдучи шляхом християнського подвигу, борючись із власними пристрастями, виконуючи духовну працю, можна здобути незалежність та духовну свободу [6, с. 6].

На сучасному етапі суспільного розвитку питання правової рівності набуло особливої актуальності. Як регулятор людської поведінки, закон визначає і параметри ідеї рівності. З правового погляду, рівність передбачає рівні можливості (права і свободи) та обов'язки для всіх. Крім того, розвиток ідеї рівності також тісно пов'язаний з розумінням природи людини. Тому слушною є думка С. Рабінювича, що рівність людей потрібно розглядати через призму природи людини, у поєднанні з природним правом та правами людини [3, с. 419].

Нова ера в Європі – це епоха буржуазних революцій, подальшого розвитку капіталізму на основі промислових і політичних змін. Основою цієї ідеології є віра в здатність людського розуму розуміти закони, що діють у світі, а також змінювати всю систему суспільних відносин. Філософсько-правова думка почала зосереджуватися на питанні особистості як громадянина, та характеру її взаємовідносин з державою. Мислителі Просвітництва проголосили гаслом справедливого суспільства свободу, рівність та братерство. Аналізуючи розвиток ідеї юридичної рівності в епоху буржуазної революції, варто зазначити, що під рівністю почали розуміти в основному рівність можливостей (формальну рівність). У Новий час свобода починає набувати нормативного характеру, і розуміється мислителями як “свідома необхідність”.

Англійський філософ Т. Гоббс розмірковував про рівність як про фундаментальну характеристику індивіда, стверджуючи, що люди від природи є рівними: “Питання про те, хто є кращою людиною, не має місця в природному стані, де всі люди є рівними. Існуюча у даний час нерівність була введена цивільними законами”. Наслідком розумової та фізичної рівності людей, за Т. Гоббсом, є “війна всіх проти всіх”, кінець якої може бути покладений силою договору [1, с. 2]. Розвиток посилення на свободу, запропонованого Т. Гоббсом у теорії природного права, належить Джону Локку, який інтерпретував рівність як рівні права на свободу та здійснення юрисдикції над іншими. На думку філософа, головна мета суспільного договору – створення єдиного центру влади та повноважень для регулювання відносин між людьми. Політичне суспільство має за мету забезпечити підтримку основних прав людини, до яких належать права на життя, свободу та власність. Тема взаємних прав та обов'язків особи та держави знаменує початок нової глави політичного дискурсу у філософії Просвітництва.

На думку Ж.-Ж. Руссо, завданням правового устрою має стати прагнення до рівності: “Якщо ми задаємося питанням: у чому саме полягає найвище благо, яке має бути метою будь-якої системи законодавства, то побачимо, що воно зводиться до двох головних понять: свободи і рівності. До свободи, бо всяка особиста залежність людини забирає сили у держави; до рівності, тому що без неї немає свободи... Кажуть, що рівність – химера, яка не може існувати на практиці. Але якщо порок неминучий, чи означає це, що з ним не слід боротися?” [1, с. 3].

Мислителі Просвітництва розвивали концепцію рівності, поєднуючи елементи утопічної традиції з положеннями теорії природного права. Боротьба за рівність, започаткована Французькою революцією, була політичним розвитком Просвітництва і поглибленням егалітарних прагнень. Результатами революції є популяризація та впровадження концепції рівності в правове поле, її політизація, поява концепції “цивільного” егалітаризму.

Великий внесок у розвиток досліджуваної проблеми зробив Іммануїл Кант. Філософ вважає, що законодавча влада має виражати спільну волю народу, яка забезпечить свободу, рівність і незалежність для всіх громадян країни. З цієї ідеї випливає, що кожен член спільноти повинен мати можливість досягти в ній того, чого він здатний досягти завдяки своїм талантам і особистим якостям.

Сучасне розуміння поняття рівності базується на концепції природного права, і його трактування сильно відрізняється від розуміння людини як носія природних прав в епоху антифеодальної революції. Отже, всупереч вченню минулого, філософія права ХХ століття розглядала людину не як ізольовану особистість, а як учасника різноманітних соціальних відносин. Ідея рівності має велике значення в системі основних принципів права. Закріплюючи цей принцип у законодавстві, держава забезпечує рівний статус усім членам суспільства. Питання рівності в законі залишається актуальним, оскільки люди все більше досліджують проблеми, пов'язані з їхніми правами, обов'язками, соціальним статусом тощо. Тому завжди актуально розуміти природу ідеї рівності, оскільки вона стосується найбажанішої гарантії для кожного – рівності прав.

Будь-яке явище має основу, особливості, певні ознаки та рамки. Усе це обумовлено вихідними засадами розуміння конкретної категорії. Право, як загальносоціальне явище, також ґрунтується на певних фундаментальних засадах, тобто принципах, що впливають на його сутність. О. Ф. Скакун зазначив: “принципи права – об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, це своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрямок його розвитку” [18, с. 2].

Ідея рівності є фундаментальною для існування демократичної правової держави, оскільки забезпечує гідне становище кожного громадянина в суспільстві, незалежно від суб'єктивних особливостей особистості. Важливим чинником реалізації кожної з правових засад є їх законодавче закріплення.

Рівність перед законом закріплено у ч. 1 ст. 24 Конституції України: “Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом”. Ця стаття стосується лише громадян України. Але ст. 21 Основного Закону проголошує “усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах”, а у ст. 26 Основного Закону України встановлено, що іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Отже, можна зробити висновок, що в Україні перед законом рівні не лише громадяни, а й іноземці та особи без громадянства, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Зазначений підхід відповідає ст. 7 Загальної декларації прав людини, яка проголошує, що усі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якого розрізнення, на рівний правовий захист. Стаття 26 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права закріплює, що всі люди є рівними перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист. Так встановлюється формальна рівність незалежно від статі, раси, національності, мови, походження тощо.

У ХХІ столітті розуміння принципу рівності дещо змінилося, оскільки стало зрозуміло, що рівність можливостей призведе до неоднакових результатів, яких можуть досягти різні люди. Тому актуальною стає концепція “чесного розподілу”. Суть ідеї рівності результатів тепер полягає в тому, що держава гарантує таку рівність через справедливий розподіл благ. Сьогодні рівність результатів означає гарантування кожному забезпечити однакове кінцеве положення в суспільстві. Це ві-

дображається у наданні квот, пільг, пенсій та інших засобів забезпечення справедливого розподілу суспільних благ.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що визначення принципу рівності, як і його зміст, змінювався та еволюціонував протягом століть. Історичні витoki принципу рівності сягають давніх часів. Такі мислителі, як Платон, Аристотель, Аврелій заклали фундамент для формування основної концепції онтології принципу рівності. Розуміння та тлумачення правових принципів, зокрема рівності, можуть змінюватися в міру розвитку суспільства. Ідея соціальної рівності є однією з найважливіших вихідних точок еволюції державно-правових, політичних і соціальних відносин. Реальна рівність громадян у суспільстві можлива за умови забезпечення рівних можливостей і результатів для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абисова М. А. (2014). Проблема рівності у соціально-філософських вченнях XVI–XVIII ст. *Вісник Національного авіаційного університету*. Філософія. Культурологія. № 1. С. 32–36.
2. Боднар С. Б. (2005). Поняття рівності у філософії права. *Проблеми філософії права*. Т. III. № 1–2. С. 311–317.
3. Бокало Н. І. (2014). Формування і розвиток ідеї рівності в праві: філософсько-правовий вимір: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 205 с.
4. Дашковська О. (2009). Гендерна рівність у системі демократичних принципів організації суспільства. *Право України*. № 12. С. 134–139.
5. Журавльова Г. С. (2016). Розуміння принципу рівності в період Середньовіччя та Ренесансу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 36(1). С. 50–54.
6. Колич О. І. (2015). Філософсько-правові ідеї соціальної рівності у полемічній літературі. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: Юридичні науки. Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. № 825. С. 258–264.
7. Крочук М. І. (2014). Філософсько-правовий вимір гендерної рівності: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.12 – філософія права. Львів: ЛьвДУВС. 199 с.
8. Левкулич В. В. (2004). Морально-етичний та правовий зміст категорії “рівність”. *Мультиверсум : Філософський альманах*. К.: Центр духовної культури. № 39. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_39/Levkul_1.htm.
9. Луцький Р. (2014). Розвиток принципу рівності в сучасному позитивному праві. К.: Юрид. думка. С. 94–115.
10. Нерсесянц В. С. (1998). Філософія права. М. 651 с.
11. Петришин Г. Р. (2020). Українська філософсько-правова думка XVI–XVIII ст. про ціннісний вимір права. *Юридичний науковий електронний журнал* : електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету. Запоріжжя: Запорізький національний університет. № 2. С. 501–504.
12. Погребняк С. П. (2009). Основоположні принципи права. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Харків. 240 с.
13. Проблеми правосвідомості особи : навч. посіб. С. С. Сливка, О. В. Грищук, Т. З. Герасимів [та ін.] / за ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 508 с.
14. Руссо Ж.-Ж. (1969). Трактати. М.: Наука, 704 с.
15. Сорокін П. (1992). Людина. Цивілізація. Суспільство. М. 393 с.
16. Тьюринг А. (2008). Конституційна Справедливість. Ліберальна теорія верховенства права. Пер. з англ. Ростислава Сеяківа. К. “Киево-Могилянська академія”. 386 с.
17. Турянський Ю. (2019). Становлення та розвиток прав людини в античні часи. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 23. С. 39–44.

18. Чемодурова А. (2020). Поняття та зміст принципу права. *Підприємництво, господарство і право*. Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, ТОВ “Гарантія”. 207 с.

REFERENCES

1. Abysova M. A. (2014). Problema rovnosti u sotsial'no-filosofsk'kykh vchenyakh XVI-XVIII st. [The Problem of Equality in the Socio-Philosophical Teachings of the XVI–XVIII st.]. *Visnyk Natsional'noho aviatyynoho universytetu*. Filosofiya. Kul'turolohiya. No. 1. S. 32–36.
2. Bodnar S. B. (2005). Ponyattya rovnosti u filosofiyi prava. [The Concept of Equality in the Philosophy of Law]. *Problemy filosofiyi prava*. T. III. No. 1–2. S. 311–317.
3. Bokalo N. I. (2014). Formuvannya i rozvytok ideyi rovnosti v pravi: filosofsk'ko-pravovyy vymir [Formation and Development of the Idea of Equality in Law: Philosophical and Legal Dimension]: dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata yurydychnykh nauk za spetsial'nisty 12.00.12 – filosofiya prava. L'viv: L'vivskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav. 205 s.
4. Dashkovs'ka O. (2009). Henderna rivnist' u systemi demokratychnykh pryntsyviv orhanizatsiyi suspil'stva. [Gender Equality in the System of Democratic Principles of Society Organization]. *Pravo Ukrainy*. No. 12. S. 134–139.
5. Zhuravlova H. S. (2016). Rozumynnya pryntsyvivu rovnosti v period Seredn'ovichchya ta Renesansu. [Understanding the Principle of Equality in the Middle Ages and the Renaissance]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Seriya: Pravo. Vyp. 36(1). S. 50–54.
6. Kolych O. I. (2015). Filsofs'ko-pravovi ideyi sotsial'noyi rovnosti u polemichnyy literaturi. [Philosophical and Legal Ideas of Social Equality in Polemical Literature]. *Visnyk Natsional'noho universytetu “L'vivs'ka politekhnikha”*. Seriya: Yurydychni nauky. L'viv : Vyd-vo Nats. un-tu “L'viv. Politekhnikha”. No. 825. S. 258–264.
7. Krochuk M. I. (2014). Filsofs'ko-pravovyy vymir hendernoyi rovnosti [Philosophical and Legal Dimension of Gender Equality]: dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata yurydychnykh nauk zi spetsial'nosti 12.00.12 – filosofiya prava. L'viv: L'vDUVS. 199 s.
8. Levkulych V. V. (2004). Moral'no-etychnyy ta pravovyy zmist katehoriyi “rivnist'”. [Moral, Ethical and Legal Content of the Category “Equality”]. *Mul'tyversum : Filsofs'kyy al'manakh*. Kyiv: Tsentrukhnovnoyi kul'tury. No. 39. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_39/Levkul_1.htm.
9. Luts'kyy R. (2014). Rozvytok pryntsyvivu rovnosti v suchasnomu pozytyvnomu pravi. [Development of the Principle of Equality in Modern Positive Law]. K.: Yuryd. dumka. S. 94–115.
10. Nersesyants V. S. (1998). Filosofiya prava. [Philosophy of Law]. M. 651 s.
11. Petryshyn H. R. (2020). Ukrayins'ka filsofs'ko-pravova dumka KHVI–KHVIII st. pro tsinnisnyy vymir prava. [Ukrainian Philosophical and Legal Thought of the Sixteenth and Eighteenth Centuries. on the Value Dimension of Law]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal: elektronne naukovye fakhove vydannya yurydychnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*. Zaporizhzhya : Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet. No. 2. S. 501–504.
12. Pohrebnyak S. P. (2009). Osnovopolozhni pryntsyvivu prava. [Fundamental Principles of Law]. Dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya doktora yurydychnykh nauk. Kharkiv. 240 s.
13. Problemy pravosvidomosti osoby [Problems of Legal Awareness of the Person] : navch. posib. S. S. Slyvka, O. V. Hryshchuk, T. Z. Herasymiv [ta in.] / za red. O. M. Balyns'koyi. L'viv: L'vDUVS, 2010. 508 s.
14. Russo ZH.-ZH. (1969). Traktaty. [Treatises]. M.: Nauka. 704 s.
15. Sorokin P. (1992). Lyudyna. Tsyvilizatsiya. Suspil'stvo. [Man. Civilization. Society]. M. 393 s.
16. T'yurynh A. (2008). Konstytutsiyana Spravedlyvist'. Liberal'na teoriya verkhoventva prava. [Constitutional Justice. Liberal Theory of the Rule of Law]. Pereklad z anhliys'koyi Rostyslava Seyakiva. K. “Kyievo-Mohylyans'ka akademiya”. 386 s.
17. Turyans'kyy YU. (2019). Stanovlennya ta rozvytok prav lyudyny v antychni chasy. [Formation and Development of Human Rights in Ancient Times.]. *Visnyk Natsional'noho universytetu “L'vivs'ka politekhnikha”*. Seriya: Yurydychni nauky. 2019. Vyp. 23. S. 39–44.
18. Chemodurova A. (2020). Ponyattya ta zmist pryntsyvivu prava. [The Concept and Content of the Principle of Law]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. Naukovo-doslidnyy instytut pryvatnoho prava i pidpryyemnytstva Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, TOV “Harantiya”. 207 s.

Дата надходження: 28.10.2022 р.

Olha Kolych

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Associate Professor of Theory of Law and Constitutionalism
Ph. D., Assoc. Prof.
Olha.I.Kolych@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-6772-4877;
Researcher ID V-9745-2017

Diana Rozum

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Student
diana.rozum.pv.2021@lpnu.ua

GENESIS OF THE PRINCIPLE OF EQUALITY IN LAW: PHILOSOPHICAL AND LEGAL CHARACTERISTICS

The article is devoted to the analysis of the genesis of the principle of equality in law and philosophical and legal ideas. It was established that the researched category was born in the period of Antiquity and is developing until now. Equality means the same position of people in society. This category has an axiological character and was formed evolutionarily, together with the development of the concepts of the state and law. The Pythagoreans were among the first to form the concept of equality, who considered law as an equal measure of the regulation of unequal relations and unequal persons. Representatives of this movement believed that inequality comes from laws, not from nature. It is noted that the outstanding thinker of Antiquity, Plato, was not at all a supporter of absolute equality; emphasized the primary need to observe the principle of justice, conformity and propriety. Plato's ideas were partly supported by Aristotle. It is noted that in the Middle Ages, the idea of equality developed in the context of natural law, theocentrism was the basis of the worldview, and religious ideology, according to which all people are equal before God, played a corresponding role. The issue of equality became especially relevant during the Renaissance, when man appeared at the center of the philosophical worldview. The ideas of humanists related to the justification of human rights, the possibilities of personal development, the denial of tyranny and the establishment of the principle of equality of all individuals. Ukrainian thinkers of this period also actively developed the concept of equality and independence: personal, religious and national. In the period of the New Age, equality becomes one of the basic philosophical and legal categories. The concept of ensuring equal opportunities and the duty of the state to ensure the equality of all members of society has become generally accepted. The modern understanding of the concept of equality is based on the concept of natural law, and its interpretation is very different from the understanding of man as a bearer of natural rights in the era of the anti-feudal revolution.

Key words: equality, philosophy of law, genesis of equality, natural law, principles of law.